

Het Elektronisch Groene boekje

Hoe spel je...? Wat is het geslacht van? Is dat woord met een c of met een k? Van het *Elektronisch Groene boekje* is op cd-rom voor windows een nieuwe versie uitgebracht met verbeterde zoekmogelijkheden. Het *Elektronisch Groene boekje* is geheel gebaseerd op de officiële Woordenlijst Nederlandse taal. Het kan worden opgestart als los programma, maar is ook rechtstreeks vanuit de tekstverwerker te raadplegen.

Het programma biedt uitgebreide mogelijkheden voor het opzoeken van woorden in de officiële Woordenlijst. De lijst is aangevuld met een groot aantal woordvormen zoals meervouden en werkwoordsvormen. Daarnaast bevat deze tweede versie van het *Elektronisch Groene boekje* een nieuwe taalquiz, waarmee u uw kennis van de Nederlandse spelling kunt testen, een lijst van aardrijkskundige namen, een retrograde lijst en een anagrammencomponent.

Vereist is een 486/66 MHz processor, 8 MB RAM, 4 MB vrij op harde schijf.

Sdu Uitgevers, *Elektronisch Groene boekje*. Den Haag, Sdu Taal Standaard, 1998. ISBN 90-75566-65-4, f 79,90.

Het elektronische stijlboek

Iedereen die schrijft, probeert zich te houden aan de spellingregels en grammaticale voorschriften van de Nederlandse taal. Maar taal is meer dan grammatica en spelling alleen. Wanneer schrijven we een woord cursief? Welke 'vreselijke uitdrukkingen' mogen we beslist niet gebruiken? Wanneer plaatsen we een komma, en wanneer niet?

We kenden al *Het stijlboek* van de *Volkskrant*, dat antwoord geeft op vragen over leesbaarheid, taalfouten, aardrijkskundige namen, interpunctie, spelling en schrijfstijl. Inmiddels is het stijlboek ook als cd-rom verkrijgbaar. *Het elektronische stijlboek* geeft richtlijnen voor

het schrijven van leesbare teksten en het hanteren van goed taalgebruik. Dankzij handige indexen is het materiaal voor de gebruiker optimaal toegankelijk. Het programma is direct vanuit de tekstverwerker te raadplegen en als los programma te gebruiken.

Het programma is geschikt voor WP 6,7 en MS-Word 6,7,8 onder windows 3.1, 3.11, 95, NT en 98. Vereist is een 486/66 MHz processor, 8 MB RAM, 4 MB vrij op harde schijf (15 MB als Win32s moet worden geïnstalleerd), VGA 256 kleuren, cd-romspeler.

De Volkskrant, *Het elektronische stijlboek van de Volkskrant* Den Haag, Sdu uitgevers, 1998. ISBN 90-12-08649-3, f 34,90.

Calendarium Stichting Lezen 1999

'Als het over leesbevordering gaat, denk ik in de eerste plaats aan kinderen. Het liefst zou ik alle kinderen boeken cadeau doen', aldus Rick van der Ploeg, staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en wetenschappen in het voorwoord van LEZEN 1999, het calendarium van Stichting Lezen. Het Calendarium verschijnt jaarlijks en geeft een overzicht van symposia, theatervoorstellingen, tentoonstellingen, prijzen, radio- en televisieprogramma's en materialen op het gebied van leesbevordering.

Meedoen aan de nationale voorleeswedstrijd? De nieuwe praktijkboeken leesbevordering bestellen? Een Multatuliwandeling maken? Het staat er allemaal in.

Dit jaar is de selectie vooral gebaseerd op de landelijke uitstraling, de toegankelijkheid, de kwaliteit en het duidelijk leesbevorderende karakter van activiteiten. Plaatselijke activiteiten rondom de Boekenweek zijn niet langer vermeld.

Nieuw is de vermelding van e-mailadressen in de rubrieken en is er een adressenlijst van websites. Voor een overzicht van relevante sites over leesbevordering, relevante onderzoeksgegevens en het kwartaalbericht *Lees!* kan men terecht op de site van Stichting Lezen.

LEZEN 1999 wordt gratis verzonden naar het basis- en voortgezet onderwijs, openbare bibliotheken, boekhandels, dagbladen, uitgeverijen, etcetera. Daarnaast wordt het ook op

individuele aanvraag verstrekt en is het te raadplegen op WW.LEZEN.NL.

Stichting Lezen, *LEZEN 1999*. Het calendaarium op het gebied van leesbevordering. Amsterdam, 1999. Te bestellen bij Stichting Lezen, de Waag, Nieuwmarkt 4, 1012 CR Amsterdam, tel. 020: 623 05 66, fax 020: 624 00 39, e-mail: info@lezen.nl.

Grensverleggend literatuuronderwijs

Sommige docenten zetten zich al jaren in voor vakoverstijgend literatuuronderwijs, andere bekommeren zich niet zoveel om de grenzen van het vak als het om literatuur gaat. Met de invoering van de Tweede Fase is grensverleggend en grensoverschrijdend onderwijs echter een zaak van iedereen geworden.

De auteurs van *Grensverleggend literatuuronderwijs* willen met hun boek directer aansluiten bij de plannen voor de Tweede Fase van het middelbaar onderwijs, met name voor wat betreft het nieuwe vak CKV 1, en daardoor (aanstaande) docenten Nederlands en vreemde talen verder op weg helpen om andere kunsten dan literatuur en om teksten uit andere landen dan uit het Nederlandse taalgebied bij hun onderwijs te betrekken en/of of een vorm van geïntegreerd literatuuronderwijs te realiseren.

Daarnaast is *Grensverleggend literatuuronderwijs* een lezenswaardig boek voor iedereen die geïnteresseerd is in of beroepshalve te maken heeft met onderwijs en literatuur.

Het boek bevat achtergrondartikelen, praktische suggesties en complete lesopzetten op het gebied van boek en film, de relatie tussen westerse en niet-westerse kunst, illustraties bij literaire teksten, intercultureel literatuuronderwijs, het werken met vertalingen, de verwerking van de Tweede Wereldoorlog in kunst en literatuur, thematisch poëzieonderwijs in het studiehuis, intertekstualiteit, canonvorming en morele aspecten van korte verhalen. De aangeboden stof, de behandeling daarvan en de didactische verwerking kunnen naar eigen inzicht worden uitgebreid en toegepast.

Dick Schram & Cor Geljon (red), *Grensverleggend literatuuronderwijs*, Literaire en kunstzinnige

vorming in de Tweede Fase. Zutphen, Thieme, 1998. 192 blz. ISBN 9003-23024-2, f39,90.

Arabische mopjes, Chinese gezegdes

Tweetalige boeken kunnen in allerlei vormen van taalonderwijs een rol spelen. Volwassen leerders van het Nederlands krijgen de kans hun eigen taal naast het Nederlands te zien, Nederlandse leerders van de betreffende vreemde taal kunnen oefenen in die vreemde taal en, afhankelijk van het niveau van het betreffende boek, kan een tweetalig boek een rol spelen in taalbeschouwingslessen voor leerlingen in basis- of voortgezet onderwijs.

Uitgeverij De Vleermuis in Roermond heeft twee boeken uitgebracht die in dit kader op een veelzijdige manier gebruikt zullen kunnen worden.

Het eerste is *Mopjes in het Arabisch en het Nederlands*, samengesteld door Mireille Swakhoven. De mopjes zijn door haar geselecteerd en vertaald uit de Saoedische internationale krant *Asharq Al Awsat*. De in Modern Standard Arabisch gepubliceerde moppen zijn door lezers van die krant ingezonden.

In het tweede boek, *Chinese wijsheden en parallele Nederlandse gezegdes in twee talen*, heeft T.C. Tsui, docent Chinees en Kantonnees, 362 Nederlandse spreekwoorden en gezegdes bij elkaar gebracht die een equivalent in het Chinees hebben. De Nederlandse spreekwoorden en gezegdes zijn alfabetisch geordend op trefwoord, waarbij de Chinese variant zowel in karakterschrift als in Hanyu Pinyin transcriptie (de weergave van de uitspraak) is weergegeven. Bovendien wordt, waar dat nodig is, ook een zo letterlijk mogelijke vertaling van de Chinese variant gegeven. 'Een oude bok lust wel eens een groen blaadje' wordt dan bijvoorbeeld 'Pas op oude leeftijd het bloemenbosje ingaan'.

Chinese wijsheden is voorts voorzien van een Nederlandse trefwoordenlijst en een Hanyu Pinyin-index.

M. Swakhoven, *Mopjes in het Arabisch en het Nederlands: lach naar de wereld, dan lacht de wereld naar jou*. Roermond, De Vleermuis, z.j. 55 blz. ISBN 90-71151-61-1, f19,95.

T.C. Tsui, *Chinese wijsheden en parallele Neder-*

landse gezegdes in twee talen. Roermond, De Vleermuis, z.j. 113 blz. isbn 90-71151-88-3, f35.

Nederlands schimpnamenboek

Kruikezeikers voor de Tilburgers is misschien wel de bekendste schimpnaam voor de inwoners van een Nederlandse plaats, maar dat Rotterdammers o.a. *blaasmannekens* en *kiel-schietters* genoemd zijn, zal al minder bekend zijn, om nog maar niet te spreken van *bazen* voor het plaatsje Ottersum of *pinnen* voor de inwoners van het Overijsselse Reutum.

Dirk van der Heide is zo'n 45 jaar geleden begonnen met het verzamelen van dit soort gegevens en hij heeft die nu bijeengebracht in het *Groot schimpnamenboek van Nederland*. Hoofdbestanddeel van het boek is de verzameling namen met hun uitleg, voor zover beschikbaar tenminste, geordend per plaatsnaam en provincie. De toegankelijkheid van al dit materiaal is gewaarborgd door maar liefst drie registers, een alfabetisch overzicht van de plaatsnamen, een alfabetische lijst van de scheldnamen en een retrograderegister, dat is opgebouwd vanaf het laatste deel van de scheldwoorden. Met behulp van dit laatste register is bijvoorbeeld snel te zien dat er heel wat meer inwoners dan alleen die van Tilburg met *-zeikers* aangeduid worden en dat er zelfs nog vijf andere plaatsen (alle in Noord-Brabant) zijn die *kruikezeikers* genoemd worden.

Voor degenen die zelf of samen met hun leerlingen zich verder willen verdiepen in de boeiende wereld van de vorming en verspreiding van scheldwoorden in het algemeen en van deze 'locofaulismen' in het bijzonder, vormen het Voorwoord van de auteur en de gedegen Inleiding van de Groninger streektaalfunctionaris Siemon Reker een prima introductie op dit specifieke gebied van de taal.

Het boek is geïllustreerd door Jan Woldring, een leerling van Marten Toonder.

D. van der Heide, *Groot schimpnamenboek van Nederland*. Bedum, Profiel Uitgeverij, 1998. 320 blz. isbn 90-5294-170 x, f37,50.

Prisma synoniemen

Schrijven is schrappen, maar schrijven is ook variatie aanbrengen. Dit laatste besef lijkt algemeen verbreid, tenminste als we zien dat een uitgave als de *Prisma Synoniemen* alweer aan een derde herziene druk toe is.

De *Prisma Synoniemen* is gebaseerd op het uitgebreidere *Spectrum Synoniemenwoordenboek*. Dit betekent dat de Prisma zich beperkt tot de algemene woordenschat en niet ingaat op bijvoorbeeld vaktermen of historische begrippen. Desalniettemin bevat het boek ruim 32.000 ingangen. Dit zijn niet alleen woorden, maar ook vaste verbindingen. Anders dan in een 'gewoon' woordenboek geeft dit synoniemenboek geen nadere uitleg over de betekenis van de ingangen en hun synoniemen. Daarentegen beperkt het boek zich niet tot synoniemen in strikte zin. Naast de 'echte' synoniemen van een ingang worden ook woorden gegeven die een engere of juist een ruimere betekenis dan de ingang hebben en waar dat relevant is, wordt ook verwezen naar woorden met betekenisverwantschap.

Het woordenboekgedeelte wordt voorafgegaan door een aantal korte praktische 'Aanwijzingen voor het gebruik'.

R. Reinsma, *Prisma Synoniemen*. Utrecht, Het Spectrum, 1998. 368 blz. isbn 90-274-6624-6, f22,50.

Leesgoed 1998/6

Bij de beoordeling van kinderboeken speelt ethiek een belangrijke rol. Belangrijker dan recensenten van kinderboeken (soms) willen weten. Dat zou de voornaamste conclusie kunnen zijn na het lezen van *Leesgoed 1998/6*, waarin een aantal recensenten (en niet-recensenten) hun mening geven over ethiek en esthetiek in de beoordeling van jeugdliteratuur, onder het motto 'Sterven hielden alleen in schoonheid?'

Ook de andere bijdreagen staan min of meer in het teken van dit motto. Ze gaan over het beoordelen van tv-programma's, over pesten, over de Teletubbies en over 'ethiek, leesbevordering en het onderwijsachterstandsbeleid'.

Geheel buiten het thema is de voortgezette

'literaire zwerftocht' door Zuid-Engeland door Wim Hofman en Karel Maartense, twee redacteurs van *Leesgoed*. Wim Hofman won bovendien in 1998 de Gouden Griffel met zijn boek *Zwart als inkt*.

Naast deze artikelen staan er in dit nummer van *Leesgoed* verslagen van de Frankfurter Buchmesse, de wereldconferentie van de International Board on Books for Young people, maar ook binnenlandse conferenties, tot en met de frontale aanval van Vlaamse schoolbibliothecarissen op de bezuinigingen in het onderwijs, en besprekingen van jeugdliteratuur in drie rubrieken : 0-8, 8-12 en 12-16. *Leesgoed* verschijnt zes keer per jaar.

Leesgoed 1998/6 Den Haag, NBLC, 1998. Verschijnt zes keer per jaar. Per jaargang 264 bladzijden A4. Abonnement f82,15.

Tijdschriften in de klas

Sinds de negentiende eeuw zijn tijdschriften niet meer weg te denken uit de Nederlandse maatschappij. Anno 1999 verschijnen er ruim 1300 verschillende publiekstijdschriften op de markt en nog steeds komen er elke maand vele bij.

De Groep Publieks- en Opinietijdschriften van het Nederlands Uitgeversverbond, de vereniging van uitgevers van publieks- en opinietijdschriften, heeft lesmateriaal ontwikkeld voor het voorgezet onderwijs om het lezen van tijdschriften onder jongeren te bevorderen.

Docenten kunnen *Tijdschriften in de klas* gratis aanvragen. Met dit materiaal wordt een eerste aanzet gegeven om kritisch met tijdschriften om te gaan. Veel aspecten van het tijdschriftenvak krijgen aandacht. Zo worden leerlingen onder meer bewust gemaakt van de rol die tijdschriften in hun eigen leven spelen, ze krijgen inzicht in de hoeveelheid tijdschriften, de oplagecijfers, de rol van tijdschriften ten opzichte van andere media, de verschillen tussen tijdschriften, het eigen gezicht van een tijdschrift, de binding met de lezer en het productieproces.

Het materiaal bestaat uit een werkboek met kant-en-klare werkbladen, die gekopieerd kunnen worden. De samenstelling is gevarieerd, zodat de docent naar eigen inzicht de

lessen kan samenstellen. De werkbladen zijn ook afzonderlijk te gebruiken. Er is weinig instructie nodig, zodat leerlingen gemakkelijk zelfstandig (alleen of in groepjes) de opdrachten kunnen uitvoeren.

In het werkboek zit een bon, waarmee gratis een pakket van 25 verschillende tijdschriften voor de leerlingen kan worden aangevraagd.

S. van Overmeeren & G. van der Weijden (samenstelling), *Tijdschriften in de klas* Groep publieks- en opinietijdschriften, Amsterdam Zuidoost, 1998.

Het schoolvak Nederlands onderzocht

Lezen leerlingen steeds minder in hun vrije tijd? Draagt grammatica-onderwijs bij aan de vergroting van taalvaardigheid? Is het voor een leraar haalbaar om onderwijs te geven in spreek- en luistervaardigheid? Leren leerlingen betere teksten te schrijven als je ze schrijfstrategieën bijbrengt? Waarom blijven taalprestaties van allochtone leerlingen onder de maat bij die van autochtone?

Zulke vragen leven bij wie te maken heeft met het schoolvak Nederlands. Aan de beantwoording levert wetenschappelijk onderzoek een grote bijdrage. Zelfs zonder definitieve antwoorden kan het belangrijke aanwijzingen geven.

Het schoolvak Nederlands onderzocht is een inventarisatie van al het wetenschappelijk onderzoek dat vanaf 1969 in Nederland en Vlaanderen is verricht naar het schoolvak Nederlands in het voortgezet/secundair onderwijs. Alle domeinen van het vak komen aan de orde: literatuuronderwijs, leesonderwijs, schrijfonderwijs, onderwijs in de mondelinge taalvaardigheid en taalbeschouwings- en grammatica-onderwijs. Een apart hoofdstuk is gewijd aan onderzoek naar het onderwijs Nederlands als tweede taal.

Voor wie professioneel betrokken is bij het vak Nederlands als (aanstaand) leraar, opleider, ontwikkelaar, begeleider, onderzoeker, etcetera, is dit boek een handige informatiebron.

M. Hoogeveen & H. Bonset, *Het schoolvak Nederlands onderzocht*. Leuven/Apeldoorn, Garant, 1998. 639 blz. ISBN 90-5350-745-0, f49,90.